

talán vállalkozás. Individualizmus és kollektívizmus kérdésének *merev* szembeállítása, a közösségnek szabad egyénekből való származtatása pedig egyenest a Hobbes—Rousseau-féle naív racionalista szociológiai szemléletet idézi. A világ problémáit aligha oldhatjuk meg, — ha a világ igazi bajai előtt behúnyjuk szemünket. Ilymódon a szerzők minden reménye illúzió, minden elvi állítása tetszetős, szépenhangzó, ám — üresen kórigó frázis.

Faragó László.

HEATON, H. M.: *Home Training for Young Children*. London, é. n. Pitman, 143 l.

Elmélet és gyakorlat, theória és megvalósulás örökké aktuális összefüggése talán egyetlen bölcslelettudományban sem mutat olyan elevenül tapintható kapcsolatot, mint éppen a pedagógiában. A nagy pedagógusok minden időben tanítottak; alakítani, növelni, érlelni és kibontani csak az élő embert lehet. Veszedelmes tudomány, amely minden pillanatban a kényes, az érzékeny, a bonyolult életet érzi a keze alatt. Elő, kutató és kételkedő tudomány, amely folytonosan kérdez és amelyre a tények minduntalan válaszokat adnak. De ugyanakkor élő, kutató és megismerő tudomány is, olyan törvényszerűségek ismerője, amelyek ismét kérdésekké formálják a tények válaszait és örökebb, döntőbb válaszokat adnak.

A pedagógia tudománya tehát a *folytonos megvalósulás tudománya*. S a megvalósulás maga különböző rétegekben, különböző sikokon, különböző formák között történik.

Régebben egy-egy pedagógiai munka csak a tudományos világnak szólt, csak az elmélkedő kevesek ügye volt és legföljebb még a hivatásos nevelőké. Korunkban a pedagógia áttette hatócentrumát a hétköznapba. A mindennapi életet, a minden ember életét akarja átjárni elveivel. A munkaiskola, a Montessori-rendszer, a pszichoanalízis mind olyan jelenségek és tudományok, amelyek átlépik az elvi sík határait és *módszerré válnak*, beépülnek az élet gyakorlatába.

A külföldi könyvforgalom megindulásával végre hozzáférhetünk olyan munkákhoz, amelyek jellemzőek az utolsó évtizedek általános pedagógiai törekvéseire. Angliában a jóértelemben népszerű könyvek egész sora jelenik meg, amelyek mind a primer nevelőhöz, az emberréválás első és sok szempontból döntő letéteményezéséhez, a *szülőhöz* szólnak. Ennek megfelelően nem a végső problémákkal foglalkoznak, hanem inkább a gyakorlati tennivalókkal, amelyeknek azonban ezekből a végső kérdésekből kell leszűrődniök. A módszer ezen belül is sokféle, a megoldások eltérőek.

H. M. Heaton a gyermek foglalkoztatására vonatkozó gyakorlati útmutatóját úgy írta meg, „hogy a legkevésbé okos anya is megérthesse”. Világos, egyszerű nyelven a nevelés minden mozzanatában az egészség jelentőségét hangsúlyozza, mint elérendő életalapot.

A játékok ötletes sokféleségében Fröbel alapelvére és Montessori módszerére ismerünk. Fröbelnél az erők harmónikus kibontása, elsősorban az élet esztétikai oldalán keresztül, Montessorinál játék és munka egymásbakapcsolódása a gyermeki szabadság atmoszférájában: ezek jelentik a két irányadó mozzanatot ebben a józan angol tanácsadó könyvecskében.

S ha figyelmesebben benelünk, észrevesszük, hogy a gyermek foglalkoztatásának változatos ismertetése őszinte szellemi magatartásból fakad; az embernek *autonóm személyiségként* és ugyanakkor az embernek *közösségi lényként* való felfogásából. A játékok és általában az irányelvek mindig az öntudatos, önmagában egész ember kibontakoztatását célozzák és egyidejűleg biztosítani igyekeznek azt a szociális egyensúlyt, amelyet az egészséges embernek a többiekkel való kiegészülésben és kölcsönösségben kell megtalálnia.

Ami tehát ezekben a játékokban sokféleképpen megjelenik, az elsősorban az *öntevékenység* alapmozzanata. A játék a gyermek legsajátabb életközege. A felnőtt nyújthat ösztönzéseket a gyermek játékához, felszabadíthatja a teret, de sohasem szabhat utat a képzeteknek; csupán forrásokat nyit meg, gátakat bont le, közelengedi a gyermeket önmagához.

Játékkal játékra nevelni, képzeleti elemekkel felszabadítani a fantáziát, alkotva alkotóvá tenni a gyermeket és ezen keresztül játékkal életre nevelni, erőre, szilárdúságra, arányérzékre, kölcsönösségre: az elv már régen nem új, azonban még mindig nem tudott a maga egészében megvalósulni. Hasonló könyvek éppen ezért magyar vonatkozásban is igen kívánatosak volnának.

Mándy Stefánia.